

Фёдар ПІСКУНОЎ

АРФАГРАФІЧНЫ СЛОЎНІК БЕЛАРУСКАЙ МОВЫ: МЕЖЫ НАРМАТЫЎНАСЦІ

Празмерным можа стаць усё.

Р. Эмерсан.

Найноўшы “Беларускі арфаграфічны слоўнік” [1], першы ўкладзены з улікам новай рэдакцыі “Правілаў беларускай арфаграфіі і пунктуацыі”, утрымлівае ў выдавецкай прадмове напамін пра яго нарматыўны характар: “Слоўнік мае нарматыўны характар...” (тут і далей вылучэнне наша. – Ф. П.). Асобныя памылкі, выяўленыя пазней аўтарамі гэтага слоўніка, выклікалі калектыўнае рэагаванне аўтарска-рэдактарскага калектыву: «Падрыхтоўка любых нарматыўных слоўнікаў, у тым ліку і арфаграфічных, – справа вельмі складаная і адказная. На жаль, пры гэтым непазбежны і пэўныя хібы... Не пазбаўлены асобных недахопаў і “Беларускі арфаграфічны слоўнік» [2]. Падобныя інтэрпрэтацыя і рэалізацыя паняцця нарматыўнасці выклікае пільную неабходнасць засяродзіцца на сутнасці самога тэрміна нарматыўнасці ў дачыненні да розных тыпаў слоўнікаў: больш дэталёва да арфаграфічнага і ў агульных рысах да перакладнога двухмоўнага і тлумачальнага аднамоўнага. Такі аналіз асабліва актуальны ў святле выказанай прапановы (Настаўніцкая газета, 2009, 19 вер.) ажыццяўляць у сценах інстытута (распрацоўшчыка згаданага выдання) экспертную ацэнку ўсіх слоўнікавых выданняў, падрыхтаваных іншымі ўстановамі ці асобамі.

Перш за ўсё акцэнтуюем увагу на тым факце, што з увядзеннем новай рэдакцыі “Правілаў беларускай арфаграфіі і пунктуацыі”, якія маюць сілу дзяржаўнага закона, вызначаецца адзіны крытэрыў нарматыўнага напісання слова – адпаведнасць “літары і духу” палажэнням прынятага заканадаўчага акта. Згаданы закон мае прамое дзеянне, выйшаў асобным выданнем дастатковым тыражом і даступны шырокаму колу карыстальнікаў. Таму ўказанне на нарматыўнае напісанне слоў у тым ці іншым арфаграфічным слоўніку, эвентуальна выдадзеным у тэрмін дзеяння “Правілаў...”, па сутнасці становіцца неабавязковым, факультатыўным. Як уяўляецца аўтару, рэкамендацыі па ўжыванні канкрэтнага слоўніка ў навучальным працэсе агульнааду-

кацыйнай школы знаходзяцца ў сферы кампетэнцыі Міністэрства адукацыі і прынцыпова механізм іх прыняцця не выходзіць за межы існуючай працэдуры экспертызы школьных падручнікаў і дапаможнікаў.

Выглядае больш супярэчлівай і ўвогуле непрымальнай на дадзеным этапе моўнага развіцця спроба пазіцыянавання арфаграфічнага слоўніка як нарматыўнага, калі яўна ці няяўна ўкладальнікі разумеюць пад нарматыўнасцю факты граматыкі, арфаэпіі або нават рээстравага складу слоўніка. Ступаючы на хістку глебу ўзаемадзеяння фактараў недастатковага узусу [3] і недасканаласці граматычнага падмурка [4], укладальнік з прычыны сцісласці фармату падачы матэрыялу ў арфаграфічным слоўніку непазбежна аддаецца ва ўладу густоўнасці ці вульгарнага спрашчэнства. Праблема значна абцяжарваецца адсутнасцю сучаснага прадстаўнічага тлумачальнага слоўніка беларускай мовы і змушанаю карыстацца састарэлым выданнем, “скроеным па лекалах 50 – 60-х гадоў” [5]. У адрыве ад рэальных універсальных тэкставых масіваў (моўных баз) і супрацы са спецыялістамі ў інтэрдысцыплінах узнікаюць слоўнікавыя памылкі. На факты гэтага парадку неаднаразова ўказвалася [6; 7].

У ходзе працы над электроннай базай беларускай мовы аўтар дэталёва прааналізаваў рээстравы склад “Слоўніка беларускай мовы” пад рэдакцыяй М. Бірылы (СБМ-87), выявіўшы больш за тысячу розных недакладнасцей. Канкрэтны спіс іх будзе пададзены пазней у рамках адмысловай публікацыі. Развіваючы тэзіс непрымальнасці пашырэння паняцця “нарматыўнасць” за межы чыста правапісных фактаў мовы, у гэтым артыкуле зробім спробу групавога аналізу заўважаных недакладнасцей у СБМ-87 – адзіным на сёння вялікім (каля 117 тыс. слоў) слоўніку, пазіцыянаваным як нарматыўны. У выпадках супастаўлення з новым “Беларускім арфаграфічным слоўнікам” (БАС-2009) неабходна ўлічваць, што апошні мае значна меншы аб’ём (каля 50 000 слоў). На думку аўтара, можна вылучыць некалькі асноўных груп недакладнасцей.

Звесткі пра аўтара змешчаны ў № 1.

1. Неабгрунтаванае звужэнне словазмяняльнай парадыгмы назоўнікаў з суб'ектыўных прычын (недастатковы ці павярхоўны ўлік лексіка-семантычных варыянтаў, некампетэнтнасць у галіне спецыяльных ведаў). Так, у СБМ-87 больш за 400 назоўнікаў, што могуць ужывацца ў адзіночным і множным ліку, падаецца толькі ў адзіночным ліку. Прыводзім без каментарыя невялікую выбарку з разраду агульнай лексікі: аўкцыён, букваедка, датацыя, ілжэнавука, індульгенцыя, клетачка, лютня, падкормка, прэс-клуб, санстанцыя. Больш небяспечнае на думку аўтара – прадстаўніка дакладных навук – навязванне “нарматыўных путаў” у галіне спецыяльнай лексікі, бо некампетэнтнасць у гэтай сферы непасрэдна выштурхоўвае беларускую мову як з унутрыдзяржаўнай навукова-тэхнічнай камунікацыі, так і з газетна-часопіснага друку, стымулюючы пераарыентацыю на рускую ці нават на англійскую мовы. У падмацаванні прыводзім некалькі характэрных прыкладаў з таго ж СБМ-87, дапоўніўшы іх мажлівымі кантэкстамі, ужытымі з множным лікам: пульсацыя (фіз. тэрмін: пульсацыі інтэнсіўнасці выпраменьвання), трамбоз (мед. тэрмін: смяротнасць ад трамбозаў), псеўдараствор (хім., фіз. тэрмін: калоідныя раствары адносяцца да класа псеўдараствораў), урэтан (хім. тэрмін: урэтаны з'яўляюцца зыходнымі рэчывамі для вытворчасці поліурэтанаў), аксалат (хім. тэрмін: солі шчаўевай кіслаты называюцца аксалатамі) і інш. Цяжка ўявіць збянтэжанасць ад падобнай слоўнікавай “нармалізацыі” настаўніка-прадметніка, які выкладае хімію, фізіку ці біялогію на беларускай мове, перакладчыка вучэбнай літаратуры і г. д. З адказнасцю сцвярджаю, што масавая незацікаўленасць вучняў і іх бацькоў у атрыманні беларускамоўнага навучання і звужэнне сеткі беларускамоўных навучальных устаноў выкліканы ў тым ліку недастатковай якасцю прапанаваных беларускамоўных слоўнікавых выданняў. На жаль, даводзіцца канстатаваць, што значная колькасць хібаў СБМ-87 патрапіла і ў найноўшы БАС-2009. Вось далёка няпоўны спіс слоў, якім адмоўлена ў праве мець множны лік: ацэтат, формула, эфір, пенапласт, пенапластык, фенол, карбанат, рэцыдыў, дыслакацыя, разлом, зніжэнне, павышэнне (у той час як для слова паглыбленне слоўнік “дазваляе ўжываць” канчаткі множнага ліку). Асаблівае месца займаюць словы інфляцыя і нітрат, першае з якіх, на думку ўкладальнікаў слоўніка, мае побач з адзіночным таксама множны лік, а другое – ужываецца толькі ў множным ліку і адпаведна пададзена як нітраты.

2. Звужэнне дзеяслоўнай парадыгмы за кошт выключэння спрагальных формаў 1-й і 2-й асобы з прычыны неўлічэння ўсёй сукупнасці лексіка-семантычных варыянтаў дзеяслова. Пры супастаўленні матэрыялаў СБМ-87 з беларускамоўнымі тэкставымі масівамі і прадстаўнічымі слоўнікамі рускай і ўкраінскай моў [8; 9] было выяўлена больш за 150 падобных выпадкаў. У якасці характэрных прыкладаў прыводзім частковую выбарку дзеясловаў, што згодна з СБМ-87 не ўжываюцца ў 1-й і 2-й асобе: адчужацца, аздараўляцца, ачарсцвіцца, наэлектрызавацца, падпіхвацца, пераатэстоўвацца, упіхвацца. Укладальнікі СБМ-87, жадаючы падкрэсліць нарматыўны характар выдання, прапанавалі розныя наборы спрагальных формаў для адной і той жа дзеяслоўнай лексемы, напрыклад:

датрапацца зак., (пра лён і пад.; знасіцца – пра адзенне) датрэплецца, -люцца; (дабалбатацца) разм., датраплюся, датрэплешся [сься], -лецца, -лемся, -лецеся, -люцца;

выбрыкваць незак., (пра коней) -ае, -аюць; (пра чалавека) разм., -аю, -аеш, -ае, -аюць.

Відавочна, што сістэмная рэалізацыя такога падыходу вымагае зусім іншага фармату выдання і можа быць здзейснена толькі ў межах шматтомнага тлумачальнага слоўніка з прыцягненнем тэхналогій лінгвістычных карпусоў і ў супрацоўніцтве са спецыялістамі розных галін ведаў. Характэрна, што ўкладальнікі найаўтарытэнейшых арфаграфічных слоўнікаў рускай [8] і ўкраінскай [9] моў падаюць рэестравыя словы з патэнцыяльна самай шырокай парадыгмай:

дотрепаться, -еплюсь, -еплется, -еплутся и -епется, -епятся;

вibriкувати, -ую, -уеш, недок.

У БАС-2009, які мае значна меншы па аб'ёме рээстр, фактычна пераймаецца спосаб паказу слоўнага артыкула СБМ-87 з адпаведным узнаўленнем наяўных у апошнім недакладнасцей. На жаль, унесены і дадатковыя хібы: больш за сто дзеясловаў пададзены толькі ў форме інфінітыва (закаціцца, закачацца, качацца, закашляцца, заківацца і інш.).

3. Недакладнасці, звязаныя з некарэктнай інтэрпрэтацыяй грэка-лацінскіх кампанентаў у складаных словах. Істотная частка іх стала прадметам разгляду ў нядаўняй публікацыі аўтара [10], прысвечанай правапісу спалучэнняў іа / яа. Нагадаем, што няўлік этымалогіі іншамоўных кампанентаў прыводзіць да некарэктнай фіксацыі ў слоўніках, напрыклад: дыямін (правільнае напісанне дыямін <спалучэнне яа на стыку кампанентаў: ды- + амін>), трыянгуляцыйны (правільнае напісанне трыангуляцыйны <спа-

лучэнне ыа на стыку кампанентаў: тры + ангуляцыйны>) у СБМ-87, радыегалактыка (правільнае напісанне радыёгалактыка, г. зн. галактыка, якая выпраменьвае радыёхвалі), радыёэкалогія (правільнае напісанне радыёэкалогія) і яшчэ 15 лексем* у БРС-2002.

4. Няпоўнае адлюстраванне асістэмных парадыгматычных формаў назоўнікаў у складзе спалучэнняў з лічэбнікамі два, тры, чатыры. У СБМ-87 такія формы ўказаны наступным чынам:

баразна -не [зьне], мн. барозны, баразён і барознаў, з ліч. 2, 3, 4 – баразны;

бяльмо -ме, мн. бельмы, -маў, з ліч. 2, 3, 4 – бяльмы.

Аднак са 137 рээстравых назоўнікаў жаночага роду з акцэнтным тыпам D (пераход націску з канчатка на аснову), якія маюць асістэмныя формы з лічэбнікамі два, тры, чатыры, толькі 52 адзінкі аформлены належным чынам, у той час як 85 слоў прыведзены без адмысловых пазнак**. Як ужо адзначалася, няпоўна адлюстраваны і іншыя групы назоўнікаў у складзе спалучэнняў з лічэбнікамі два, тры, чатыры [11]. Заўважым, што ў найноўшым БАС-2009 увогуле не вылучана ніводнае слова адзначаючага тыпу.

5. Адвольная інтэрпрэтацыя дыспазітыўных правілаў. У якасці прыкладу прыводзім адлюстраванне ў БАС-2009 некалькіх груп назоўнікаў з патэнцыяльна варыянтнымі канчаткамі ў родным склоне множнага ліку:

зала, -ы, -е; заль
аванзала, -ы, -е; -заль
танцзала, -ы, -е; -аў
квінта, -нце, -нт і -нтаў
пінта пінце, пінтаў
казань, -нню, -ней і -няў
гавань, -нню, -ней і -няў
прыстань, -нню, -ней
бухта, -хце, -хт і -хтаў
піхта, -хце, -хтаў

6. Адвольны, нестандартызаваны для тыповых лексіка-семантычных груп аб'ём падачы інфармацыі пры слове. У якасці прыкладаў ука-

* Радыёаўтаграфія, радыёаўтограф, радыёбіёлаг, радыёбіялагічны, радыёбіялогія, радыёрэзістэнтнасць, радыёфатаграфія, радыёфоб, радыёфобія, радыёхімік, радыёхімічны, радыёхімія, радыёэкалагічны, радыёэкалаг, радыёэлемент (некарэктная літара вылучана паўтлустым шрыфтам і павінна быць заменена на е. – Ф. П.).

** Прыводзім у алфавітным парадку першую пяцёрку "абмінутых" слоў (у дужках мы падаем адсутнюю пазнаку): апарні, -ні, мн. апарні, -няў [з ліч. 2, 3, 4 – апарні]; арба, -бэ, мн. арбы, арбаў [з ліч. 2, 3, 4 – арбы]; арда, гіст, ардзэ, мн. арды, орд і ордаў [з ліч. 2, 3, 4 – арды]; аса асе, мн. васы, вос [з ліч. 2, 3, 4 – асы]; барада дзе, мн. бароды, -д [з ліч. 2, 3, 4 – барады]...

жам на некаторыя "дыспрапорцыі" ў СБМ-87 / БАС-2009 і магчымыя варыянты іх выпраўлення (гл. табліцу).

Запіс у СБМ-87 / БАС-2009	Магчымыя варыянты
барытон , -на, -не, -наў	барытон муз. (спявак; муз. інструмент) -на, -не, -наў; (голас) -ну, -не, -наў
бас , -са, -се, мн. басы, -соў	бас муз. (спявак, муз. інструмент) -са, -се; (голас) -су, се; мн. басы, -соў
дыскант муз., -нта, -нце, -нтаў	дыскант муз. (спявак) -нта, -нце, -нтаў; (голас) -нту, -нце, -нтаў
тэнар (голас) -ру, -ры; (спявак) -ра, -ру, -раў	тэнар муз. (спявак) -ра, -ру, -раў; (голас) -ру, -ры, -раў;
вулканізатар (рэчыва) -ру, -ры, -раў; (спецыяліст) -ра, -ру, -раў	вулканізатар (рэчыва) -ру, -ры, -раў; (апарат) -ра, -ры, -раў; (спецыяліст) -ра, -ру, -раў
аптымізатар -ра, -ры, -раў	аптымізатар (праграма, сістэма) -ра, -ры, -раў; (спецыяліст) -ра, -ру, -раў
актыватар хім., фізіял., -ру, -ры, -раў	актыватар (хім., фізіял.: рэчыва), -ру, -ры, -раў; (апарат; падручнік) -ра, -ры, -раў
ватэрпруф -фа, -фе, -фаў	ватэрпруф (паліто) -фа, -фе, -фаў; (тканіна) -фу, -фе, -фаў

7. Некарэктнае ўтварэнне лексем, у тым ліку ў ходзе т. зв. распрацоўкі словаўтваральных гнёздаў. Недакладнасці гэтага тыпу, якімі рэдкімі яны ні былі б, носяць асабліва прыкры характар, бо ўкараняюць дэфармацыі ў лексічны склад мовы. Так, у БАС-2009 для агульнапрынятага напісання лексемы фобія знаходзім два дадатковыя варыянты: састарэлы фабія і фабія, такім чынам не толькі прадублявана недакладнасць*** з СБМ-87 (фабія), але і ўтвораны яшчэ дадатковы клонавы варыянт (фабія).

Прыводзячы гэтую кароткую зводку сістэмных недакладнасцей, мы маем адзінай мэтай звярнуць увагу на беспадстаўнасць любых спроб пазіцыянавання арфаграфічнага (арфаэпічнага, словаўтваральнага) слоўніка як нарматыўнага, калі паняцце нарматыўнасці выходзіць за рамкі правапіснай нармалізацыі. Больш за тое, цыркуляванне па старонках прадмоў да слоўнікавых выданняў недакладна акрэсленых тэрмінаў "нарматыўны слоўнік (даведнік)", "слоўнік мае нарматыўны характар", "даведнік нарматыўнага характару" і падобных зусім не бяшкодная з'ява, бо цягне за сабой шэраг адмоўных наступстваў.

Найбольш небяспечным падаецца атаясамліванне значнай часткай практычных работнікаў, найперш рэдактарска-карэктарскага корпуса беларускамоўных выдавецтваў, рээстраў вялікіх

*** Варыянт фабія, пададзены ў СБМ-87, бярэ пачатак ад неўжыванага сэння ў рускай мове арфаэпічнага варыянта фобія, што зафіксаваны ў слоўніку Дз. Ушакова (гл.: Толковый словарь русского языка: в 4 т. / под ред. Д. Н. Ушакова. – М.: Гос. ин-т "Сов. энцикл."; ОГИЗ; Гос. изд-во иностр. и нац. слов., 1935 – 1940).

слоўнікаў аб'ёмам ад 100 тысяч слоў з лексічным складам уласна самой мовы. Інакш кажучы, пры апрацоўцы тэкстаў мае месца прынецп: калі слова ёсць у СБМ-87, БРС-2002, то яно правільнае і мы яго прапускаем, калі яго няма – замяняем на іншае. Прыкладна так апісаў у прыватнай гаворцы з аўтарам гэтага артыкула рэдактар паважанага выдавецтва заўсёдную практыку работы над тэкстамі літаратараў. Кантролю не пазбягаюць ні пачаткоўцы, ні сталыя знаныя аўтары. За працоўнымі клопатамі знікае галоўнае: як жа развівацца мове, з якіх крыніц ёй жывіцца, каб не закасцянець, не знежывець. Гэтая праблема мае і другое вымярэнне: набываюць легальны статус памылкі, праніклія пры розных абставінах у слоўнікі. Праз перакладныя беларуска-рускія слоўнікі яны могуць трапляць нават у рускамоўныя рэестры слоўнікаў*.

Відавочна, што карыстанне штампаванымі выразамі кшталту “даведнік нарматыўнага характару” ў адносінах да перакладных двухмоўных слоўнікаў падаецца тым больш беспадстаўным, калі ўсвядоміць іх асноўнае прызначэнне – забяспечыць карыстальніка інструментарыем для адэкватнай перадачы інфармацыі з адной мовы на іншую. Тое, што пры гэтым павінны захоўвацца правапісныя нормы дзвюх моў, зразумела без лішніх слоў.

У сённяшняй моўнай сітуацыі крытычна важна надаць канкрэтны сэнс слову нарматыўны, адназначна звязаўшы яго з паняццем літаратурнай нормы мовы, якая традыцыйна фіксуецца ў фундаментальных тлумачальных слоўніках, аператыўных выданнях тыпу “Новыя словы і значэнні”, а ў апошні час і ў нацыянальных электронных лексічных карпусах. У нашай мове-суседцы цэнтр нормаўтварэння змясціўся ад класічнай мастацкай літаратуры “ў сродкі масавай інфармацыі (тэлебачанне, радыё, перыядычны друк)”, што мае вынікам і змяненне статусу літаратурнай мовы: “...норма дэмакратызуецца, становіцца больш празрыстай для былых нелітаратурных моўных сродкаў” [12]. Добра ілюструе гэты зрух пазіцыя ўкладальнікаў 20-томнага слоўніка рускай мовы: “Вялікі акадэмічны слоўнік – гэта нарматыўны слоўнік, аднак норма разумеецца пры апісанні дастаткова шырока. Мэта слоўніка – не навязваць чытачу адзінае меркаванне, а на спецыяльна падобраных прыкладах-цытатах паказаць магчымасці ўжывання слоў. Гэта значыць, у слоўніку пад нормай

літаратурнай мовы разумеецца адносна ўстойлівы спосаб выражэння, які адлюстроўвае гістарычныя заканамернасці развіцця мовы, замацаваны ў найлепшых узорах літаратуры і лічыцца прымальным адукаванай часткай грамадства” [13]. Стварэнне сучаснага нарматыўнага тлумачальнага слоўніка беларускай мовы – надзённая агульнадзяржаўная задача, якая, на глыбокае перакананне аўтара, павінна быць здзейснена на міжведамаснай аснове з прыцягненнем найлепшых творчых сіл краіны. Падаецца, што закахчыкам і каардынатарам такога праекта магло б стаць Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь.

Што да спецыялізаваных слоўнікаў (арфаграфічных, перакладных і інш.), то яны прызваны выконваць свае задачы, не прэтэндуючы (з прычыны іх сціслага фармату) на функцыі фіксавання літаратурнай нормы. Штампаваным азначэнням з “гумовым” тэрмінам нарматыўны, што дэзарыентуюць карыстальніка, не месца ў прадмовах і анатацыях да такіх слоўнікаў.

Спіс літаратуры

1. Беларускі арфаграфічны слоўнік / Нац. акад. навук Беларусі, Ін-т мовы і літ. імя Я. Коласа і Я. Купалы; уклад. Л. П. Кунцэвіч, І. У. Кандраценя; пад рэд. А. А. Лукашанца. – Мінск : Беларус. навука, 2009. – 695 с.
2. Лукашанец, А. Да ўвагі чытачоў “Роднага слова” / А. Лукашанец, Л. Кунцэвіч, І. Кандраценя // Роднае слова. – 2010. – № 4. – С. 59.
3. Лукашанец, А. Беларуская мова ў жыцці сучаснага грамадства / А. Лукашанец // Роднае слова. – 2007. – № 12.
4. Іўчанкаў, В. Айчыннаму мовазнаўству не стае фундаментальнасці і аналітызму / В. Іўчанкаў // Звязда. – 2009. – 23 мая.
5. Цыхун, Г. Мова мяняецца, бо жывая! / Г. Цыхун // Звязда. – 2009. – 8, 9 вер.
6. Піскуноў, Ф. Дуба ці дубу? Яшчэ раз пра формы роднага склону адзіночнага ліку назоўнікаў мужчынскага роду ў святле камп'ютэрна-лінгвістычнага аналізу / Ф. Піскуноў // Роднае слова. – 2010. – № 1.
7. Каўрус, А. Граматычная схема і жывая мова : Пра некаторыя формы дзеясловаў і назоўнікаў / А. Каўрус // Роднае слова. – 2009. – №№ 10, 11.
8. Русский орфографический словарь : около 180 000 слов / РАН. Институт русского языка им. В. В. Виноградова. – 2-е изд., испр. и доп. – М., 2005. – 960 с.
9. Великий зведений орфографічний словник сучасноі україноскоі лексики. – Київ, Ірпінь : ВТФ “Перун”, 2003. – 896 с.
10. Піскуноў, Ф. Спалучэнне галосных у запазычаных словах : іа (ыя), іе (ые) ці іа (ыа), іэ (ыэ) / Ф. Піскуноў // Роднае слова. – 2010. – № 5.
11. Піскуноў, Ф. Два гарады ці два горады : лічэбнікі два, тры, чатыры ў колькасна-іменных спалучэннях / Ф. Піскуноў // Роднае слова. – 2010. – № 6.
12. Волгина, Н. Активные процессы в современном русском языке : учеб. пособие / Н. Волгина. – М. : Логос, 2001. – 304 с.
13. Большой Академический словарь русского языка / под ред. К. С. Горбачевича. – М., СПб. : Наука, 2004. – Т. 1.

* Показальны прыклад – слова героіка-камічны, якое ў выніку друкарскай памылкі было пададзена ў СБМ-87 як “героікамічны”, у БРС-2002 атрымала рускі пераклад “героикомиический” і далей у такой форме зафіксавана ў рускамоўным рэестры РБС-2003 (Русско-белорусский словарь: в 3 т. – Мінск, БелЭн, 2003).